

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2018 m. sausio 22 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Laimučio Alechnavičiaus, Ramūno Gadliausko, Irmanto Jarukaičio (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Ramutės Ruškytės ir Skirgailės Žalimienės, sekretoriaujant teismo posėdžių sekretorei Julijai Krinickienei, dalyvaujant pareiškėjo atstovams Liudvikui Ragauskiui, Pauliui Markevičiui ir atsakovo atstovams Aleksandr Nasyr ir Aleksandrai Prokopjevai,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal Lietuvos Respublikos Seimo nario Naglio Puteikio prašymą ištirti, ar Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-184 patvirtinto Šilumos kiekio pastato naudingajam plotui šildyti ir bendrosioms reikmėms nustatymo bei paskirstymo metodo Nr. 5 3.1 papunktis neprieštaruoja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 ir 2 dalims, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.317 straipsnio 1 daliai, 6.329 straipsnio 1 daliai ir 6.388 straipsnio 1 daliai.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Lietuvos Respublikos Seimo narys Naglis Puteikis kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, prašydamas ištirti, ar Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-184 „Dėl Šilumos kiekio pastato naudingajam plotui šildyti ir bendrosioms reikmėms nustatymo bei paskirstymo metodo Nr. 5 patvirtinimo“ patvirtinto Šilumos kiekio pastato naudingajam plotui šildyti ir bendrosioms reikmėms nustatymo bei paskirstymo metodo Nr. 5 (toliau – ir Metodas Nr. 5) 3.1 papunktis (prašyme nurodytas Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. O3-184 3.1 papunktis, tačiau iš prašymo turinio galima matyti, kad abejonės keliamos šiuo nutarimu patvirtinto Metodo Nr. 5 3.1 papunkčiu, todėl laikoma, kad 2016 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. O3-184 3.1 papunktis nurodytas dėl apsirikimo) neprieštaruoja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 ir 2 dalims, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.317 straipsnio 1 daliai, 6.329 straipsnio 1 daliai ir 6.388 straipsnio 1 daliai.

2. Motyvuodamas savo abejonę tiriamo reguliavimo teisėtumu, pareiškėjas prašyme nurodė ir teismo posėdyje jo atstovai paaiškino, kad tiriamas reguliavimas yra ydingas, kadangi

vien tik šildymo prietaisų buvimas bendro naudojimo patalpose nereiškia, jog šilumos energija yra vartojama, ypač tais atvejais, kai šilumos tiekimas daugumos savininkų sutikimu bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas, kuriam užtenka tiesiog užsukti sklendes, nedemontuojant pačių šildytuvų.

3. Metode Nr. 5 įtvirtintas reglamentavimas nustato prievolę apmokėti už šilumos energiją, kuri nėra faktiškai suvartota bendro naudojimo patalpose, ir tais atvejais, kai šilumos tiekimas daugumos savininkų sutikimu bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas, tačiau patalpose yra išlikę neveikiantys šildytuvai, todėl tai nesuderinama su Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo (toliau – ir Šilumos ūkio įstatymas) 25 straipsnio 1 ir 2 dalimis, taip pat prieštarauja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir Civilinis kodeksas) 6.388 straipsnio 1 daliai, 6.329 straipsnio 1 daliai, ir 6.317 straipsnio 1 daliai, nes vartotojams priskiriama šilumos energija, kurios jie faktiškai negauna ir nesuvartoja, kai name nėra bendro naudojimo patalpų arba kai bendrojo naudojimo patalpose pagal pastato šildymo sistemos projektą nėra įrengtų šildymo prietaisų, arba kai šie šildymo prietaisai yra atjungti, šilumos tiekimas daugumos savininkų sutikimu bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas.

4. Pagal minėtas Civilinio kodekso normas galima matyti, kad įstatymų leidėjas išreiškė valią, jog vartotojas privalo apmokėti tik už tą energijos kiekį, kurį faktiškai suvartojo. Ši nuostata detalizuota Šilumos ūkio įstatymo originalios redakcijos 21 straipsnio 2 dalyje, kurioje buvo nustatyta, kad daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininkas apmoka jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, nepaisydamas to, koku būdu šildomos jam pačiam priklausančios patalpos. Įstatymo redakcijoje, galiojusioje nuo 2008 m. sausio 1 d. iki 2014 m. gruodžio 2 d., atsiskaitymą už bendrojo naudojimo patalpas reglamentavo Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnis, nustatęs, kad daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininkas apmoka jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, nesvarbu, koku būdu šildomos jam priklausančios patalpos. Nuo 2014 m. gruodžio 2 d. Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnis buvo papildytas 2 dalimi, nustatančia, jog daugiabučio namo butų ir (ar) kitų patalpų savininkui netaikomas apmokėjimas už daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpų šildymą, kai šilumos tiekimas daugumos savininkų sutikimu bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas. Šiai nuostatai prieštarauja Metodo Nr. 5 3.1.2 papunktis, pagal kurį vartotojui taikomas apmokėjimas, kai jame nurodyta energija yra suvartojama ne bendroms reikmėms bendro naudojimo patalpose, kurios nėra šildomos, o asmeninio naudojimo butuose, kurie yra šildomi.

5. Pareiškėjas pažymėjo, kad pagal Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą vartotojams negali būti paskirstyta šilumos energija, kuri faktiškai nebuvo suvartota bendro naudojimo patalpose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-608/2013). Byloje Nr. 3K-3-608/2013 kasacinis teismas atmetė šilumos tiekėjo ieškinį dėl šilumos energijos priteisimo už nešildomą laiptinę ir šios bylos aplinkybės atitinka aplinkybes, nustatytas Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 ir 2 dalyse, kai bendro naudojimo patalpos nėra šildomos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje byloje šilumos tiekėjo ieškinį atmetė ne todėl, kad vartotojas neįrodė laiptinės šildymo fakto (nes šio fakto kaip prejudicinio apskritai neberekėjo įrodinėti), o todėl, kad vartotojams negali būti paskirstyta šilumos energija, kuri faktiškai nebuvo suvartota bendro naudojimo patalpose.

6. Dėl to, kad tiriamas teisinis reguliavimas neatitinka įstatymų, kasacinio teismo byloje buvo suformuota prieštaringa ir nesuderinama praktika. Pavyzdžiui vienoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, jog vartotojas neprivalo mokėti už nešildomos laiptinės šildymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-608/2013), o kitoje byloje kasacinis teismas išaiškino priešingai – išnagrinėjęs panašų ginčą dėl bendraturčio prievolės mokėti už dalį daugiabučiam namui pateiktos šilumos energijos, tenkančios bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, kai bendrojo naudojimo patalpose taip pat nebuvo įrengta šildymo prietaisų (ginčo joje laikotarpis – nuo 2010 m. spalio mėn. iki 2012 m. rugpjūčio mėn.), konstatavo, kad vartotojas privalo mokėti už nešildomos laiptinės ir kitų bendro naudojimo patalpų šildymą ir tais atvejais, kai šios patalpos nėra šildomos, nes taip numato

Metodas Nr. 5 (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-248/2015). Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-248/2015 ir civilinėje byloje Nr. 3K-3-229/2012 išaiškino, kad ginčo laikotarpiu vartotojas turėjo pareigą apmokėti už daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms tenkančią šilumos energijos dalį, nors jose šildymo prietaisai (radiatoriai) buvo demontuoti, nepagrįstai remdamasis savo praktika, suformuota 2004 m. rugsėjo 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-514/2004 – šių bylų aplinkybės buvo skirtingos. Civilinėje byloje Nr. 3K-3-514/2004 buvo sprendžiamas ginčas dėl dalies šilumos energijos, kurios neįmanoma priskirti nei butų šildymui, bei bendrų patalpų šildymui, nei karšto vandens ruošimui, nei karšto vandens temperatūros palaikymui. Tokiu atveju kasacinis teismas išaiškino, kad už šią niekam nebepriskirtiną, tačiau faktiškai suvartotą energiją butų ir kitų patalpų savininkai privalo apmokėti kaip bendraturčiai proporcingai pagal butų plotą. Tačiau civilinėje byloje Nr. 3K-3-608/2013 vyko ginčas dėl atsakovui nepagrįstai priskirtos šilumos energijos, kuri buvo suvartota ne bendro naudojimo patalpų šildymui, o trečiųjų asmenų butų šildymui.

7. Teisingas faktiškai gauto energijos kiekio nustatymas reiškia ir tai, kad sprendžiant ginčus dėl šilumos energijos paskirstymo turi būti nustatytas tikrasis faktiškai gautos šilumos energijos kiekis, nes, kai priteisiamas mažesnis už faktiškai suvartotą šilumos energiją apmokėjimas, lieka iš dalies neapgintos šilumos tiekėjo teisės, o, kai priteisiamas didesnis už faktiškai suvartotą šilumos energiją apmokėjimas, lieka iš dalies neapgintos šilumos vartotojo teisės ir šilumos tiekėjas nepagrįstai praturtėja skolininko (vartotojo) sąskaita – abiem atvejais teisingumo principas yra pažeidžiamas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-166/2009).

8. Papildant Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnį 2 dalimi įstatymų leidėjas nesiekė sukurti naujos normos, o tik detalizuoti, paaiškinti, to paties straipsnio 1 dalies tikrąją prasmę, kas buvo būtina dėl įstatymo leidėjo valios neatitinkančių šilumos tiekėjų veiksmų ir teismų praktikos, pagal kurią vartotojams buvo sistemingai paskirstoma šilumos energija, kuri faktiškai nebuvo suvartota bendro naudojimo patalpose. Dėl to Metodo Nr. 5 3.1 papunktis yra nesuderinamas su Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 dalimis ir 2 dalimi, taip pat Civilinio kodekso 6.388 straipsnio 1 dalimi, 6.329 straipsnio 1 dalimi ir 6.317 straipsnio 1 dalimi.

II.

9. Rengiant nagrinėti norminę administracinę bylą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo posėdyje, gautas atsakovo Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – ir Komisija) atsiliepimas, kuriame prašoma Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-184 „Dėl Šilumos kiekio pastato naudingajam plotui šildyti ir bendrosioms reikmėms nustatymo bei paskirstymo metodo Nr. 5 patvirtinimo“ patvirtinto Šilumos kiekio pastato naudingajam plotui šildyti ir bendrosioms reikmėms nustatymo bei paskirstymo metodo Nr. 5 3.1 papunktį pripažinti teisėtu.

10. Atsiliepime atsakovas nurodė ir jo atstovai teismo posėdyje paaiškino, kad bendrojo naudojimo objektai yra bendroji dalinė daugiabučio namo savininkų nuosavybė, kurią sudaro bendrosios pastato konstrukcijos, bendrosios pastato inžinerinės sistemos, pastato bendrojo naudojimo patalpos, vietiniai inžineriniai tinklai, bendrojo naudojimo žemės sklypas. Pagal Lietuvos Respublikos daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymo 2 straipsnį pastato bendrojo naudojimo patalpos ir kitos pastato dalys tai pastato laiptinės, holai, koridoriai, galerijos, palėpės, sandėliai, rūšiai, pusrūšiai ir kitos patalpos, bendrojo naudojimo balkonai, terasos, jeigu jie nuosavybės teise nepriklauso atskiriems savininkams. Šiluma į pastato butus ar kitas patalpas tiekama šilumos energijos vamzdynu, taigi, šilumos vamzdynu tekantys šilumos energijos srautai apšildo visas namo konstrukcijas ir ertmes nuo apatinio aukšto grindų iki viršutinio aukšto lubų. Šilumos nuostoliai, susidarantys eksploatuojant inžinerinę sistemą priskiriami prie šilumos kiekio, tenkančio bendrosioms reikmėms.

11. Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 dalis nustato, kad daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininkas apmoka jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, nesvarbu, kokiū būdu šildomos jam priklausančios patalpos, o Šilumos ūkio įstatymo 29 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad, kai rekonstravus pastatą (inžinerines sistemas) pakeičiamas ne viso pastato šildymo ar apsirūpinimo karštu vandeniu būdas, nuo statinio pripažinimo tinkamu naudoti momento laikomos nutrauktomis to pastato butų ir kitų patalpų, kurių šildymo būdas pakeistas, savininkų ir šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjo sutartys. Šilumos ūkio įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 1 punkte numatyta, kad šių butų ir kitų patalpų savininkai, vadovaudamiesi Komisijos nustatytais šilumos paskirstymo metodais, šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjams kiekvieną mėnesį apmoka už jiems tenkančią pastato bendrosioms reikmėms sunaudotos šilumos dalį. Taigi, Šilumos ūkio įstatymas numato vartotojų pareigą apmokėti ne tik už bendrojo naudojimo patalpose suvartotą šilumos kiekį, bet ir už šilumos kiekį, tenkantį pastato bendrosioms reikmėms.

12. Vadovaujantis Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 2 dalimi, daugiabučio namo butų ir (ar) kitų patalpų savininkui netaikomas apmokėjimas už daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpų šildymą, kai šilumos tiekimas daugumos savininkų sutikimu bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas. Komisijos nuomone, lingvistinis ir loginis šios nuostatos aiškinimas leidžia daryti išvadą, jog tam, kad daugiabučio namo butų ir (ar) kitų patalpų savininkui nebūtų taikomas apmokėjimas už daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpų šildymą, šilumos tiekimas turi būti nutrauktas visose bendrojo naudojimo patalpose, t. y. vien šildymo prietaisų (radiatorių, konvektorių ar kt.) demontavimas arba aplinkybė, kad daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpose pagal pastato šildymo sistemos projektą nėra įrengti šildymo prietaisai, nesuteikia pagrindo teigti, kad šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose nutrauktas. Dėl anksčiau minėtų priežasčių negalima sutikti su pareiškėjo argumentais, kad šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose gali būti nutrauktas užsukus vamzdynų atšakos į bendrojo naudojimo patalpas sklendes – net užsukus minėtas sklendes, atšakoje nuo šilumos punkto iki sklendžių taip pat nuo šilumos punkto iki butuose įrengtų šildymo prietaisų bus patiriami šilumos nuostoliai. Tokią Komisijos išvadą patvirtina ir kasacinio teismo formuojama praktika, pagal kurią aplinkybė, jog laiptinėse atjungti (neįrengti) šildymo įrenginiai – radiatoriai, nepagrindžia, kad laiptinė nešildoma ir namo bendraturčiai nepatiria dėl to šilumos energijos išlaidų. Vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimais, šiluma į namo butus tiekama šilumos energijos vamzdynu, taigi, šilumos vamzdynu tekantys šilumos energijos srautai šildo visas namo konstrukcijas ir ertmes nuo apatinio aukšto grindų iki viršutinio aukšto lubų, taip pat bendro naudojimo laiptines (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-229/2012; 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-248/2015).

13. Daugiabučio namo butų savininkui apmokėjimas už bendrojo naudojimo patalpų šildymą netaikomas tik tuo atveju, kai visose daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpose (taip pat ir bendrojo naudojimo patalpose, kurioje įrengtas šilumos punktas), namo vidaus centralizuoto šilumos tiekimo vamzdynuose ar kt. šildymas yra nutrauktas pagal galiojančius teisės aktus – kai šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose nutrauktas ir šilumos energija bendrojo naudojimo šilumos sistemos vamzdynais nėra tiekama, vartotojai nemokės už šilumos energijos kiekį, suvartotą bendrojo naudojimo patalpose ir Metodus Nr. 5 nebus taikomas.

14. Atvejais, kai pastato bendrojo naudojimo patalpose pagal pastato šildymo sistemos projektą nėra įrengtų šildymo prietaisų, negali būti prilyginami Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 2 dalies hipotezėje įtvirtintai sąlygai ir tapatinami su šilumos tiekimo nutraukimu bendrojo naudojimo patalpose, kadangi be šildymo prietaisų bendrojo naudojimo patalpose taip pat įrengti šilumos vamzdynai, jungiantys šildymo prietaisus skirtinguose aukštuose, kuriais tiekiant šilumos energiją taip pat patiriami šilumos energijos nuostoliai. Be to, tais atvejais, kai daugiabučiame name nėra bendrojo naudojimo patalpų, tiekiant šilumos energiją nuo šilumos punkto iki pastato butuose įrengtų šildymo prietaisų, bendrojo naudojimo šildymo sistemos vamzdynuose, priklausančiuose vartotojams bendrosios dalinės nuosavybės teise, patiriami

šilumos energijos nuostoliai, kurie taip pat turi būti apmokėti pastato bendraturčių (Šilumos ūkio įstatymo 29 straipsnio 3 dalis).

15. Dėl Pareiškėjo argumentų, kad Metodo Nr. 5 3.1 papunktis prieštarauja Civilinio kodekso nuostatoms, atsakovas pažymėjo, jog pagal Šilumos ūkio įstatymo 19 straipsnį šilumos pirkimo-pardavimo sutartys sudaromos ar keičiamos laikantis standartinių sąlygų, o standartinės sąlygos galioja šilumos pirkimo-pardavimo sutartims tiek, kiek jos neprieštarauja šalių individualiai aptartoms sąlygoms ir imperatyvioms įstatymų nuostatoms. Individualiai aptartos sąlygos negali pažeisti vartotojų teisių ir interesų. Pagal Šilumos ūkio įstatymo 19 straipsnio 5 dalį, jeigu daugiabučio namo butų savininkai nenusprendžia dėl šilumos pirkimo-pardavimo sutarčių sudarymo pagal individualiai aptartas sąlygas, laikinai, kol bus sudarytos tokios sutartys, tiekėjų ir vartotojų tarpusavio santykiai grindžiami pagal šilumos pirkimo-pardavimo sutarčių su buitinais šilumos vartotojais standartinės sąlygas.

16. Vertinant teisinius santykius, kylančius iš šilumos vartojimo pirkimo-pardavimo sutarties, sutarčių laisvės principas ribojamas tiek, kiek būtina viešiesiems tikslams, dėl kurių ši laisvė ribojama, pasiekti. Šalys, sudarydamos šilumos vartojimo pirkimo-pardavimo sutartį, nėra ribojamos susitarti dėl individualių šių sutarčių sąlygų. Tačiau šilumos vartojimo pirkimo-pardavimo sutartyje įtvirtintos individualios sąlygos neturi pažeisti imperatyvių teisės normų. Be to, individualių šilumos pirkimo-pardavimo sutarčių sąlygos turi atitikti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. 1-173 patvirtinto Šilumos pirkimo-pardavimo sutarčių su buitinais šilumos vartotojais standartinė sąlygų apraše (toliau – Aprašas) įtvirtintas sąlygas, kurios, be kita ko, numato vartotojų suvartoto šilumos kiekio nustatymo tvarką bei nustato, kad suvartotos šilumos kiekiai nustatomi atsiskaitomaisiais šilumos apskaitos prietaisais ar (ir) skaičiavimo būdu Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta tvarka.

17. Vadovaujantis Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 2 dalimi, „Jeigu pastate yra daugiau kaip vienas šilumos vartotojas, visas pastate suvartotas šilumos kiekis paskirstomas (išdalijamas) vartotojams, o kiekvienas vartotojas moka už jam priskirtą šilumos kiekį, išmatavus, įvertinus ar kitaip pagal Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos rekomenduojamus taikyti ar su ja suderintus metodus nustačius, kokia visų vartotojų bendrai suvartoto šilumos kiekio dalis tenka tam šilumos vartotojui. Šių dalių matavimo, nustatymo ar įvertinimo metodą šilumos vartotojai pasirenka Civilinio kodekso nustatyta sprendimų priėmimo tvarka iš Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos rekomenduotų taikyti metodų. Kiti metodai gali būti taikomi tik suderinti su Valstybine kainų ir energetikos kontrolės komisija. Kol vartotojai pasirenka metodą, taikomas pastato šildymo ir karšto vandens sistemą bei įrengtus atsiskaitomuosius apskaitos prietaisus atitinkantis metodas“. Šios Šilumos ūkio įstatymo nuostatos reiškia, kad gyventojai apmoka visą įvadinį šilumos apskaitos prietaisu apskaitytą šilumos kiekį, o konkrečiam vartotojui priskirta šilumos kiekio dalis bus nustatoma pagal Komisijos patvirtintus ar su ja suderintus šilumos paskirstymo metodus.

18. Vadovaujantis Civilinio kodekso 4.76 straipsniu, kiekvienas iš bendraturčių proporcingai savo daliai turi teisę į bendro daikto (turto) duodamas pajamas, atsako tretiesiems asmenims pagal prievoles, susijusias su bendru daiktu (turtu), taip pat privalo apmokėti išlaidas jam išlaikyti ir išsaugoti, mokesčiams, rinkliavoms ir kitoms įmokoms. Vadovaujantis Civilinio kodekso 4.82 straipsnio 1 dalimi, butų ir kitų patalpų savininkams bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso namo bendro naudojimo patalpos, pagrindinės namo konstrukcijos, bendrojo naudojimo mechaninė, elektros, sanitarinė–techninė ir kitokia įranga. Šio straipsnio 3 dalis numato butų ir kitų patalpų savininkų pareigą proporcingai savo daliai apmokėti išlaidas namui išlaikyti ir išsaugoti, mokėti mokesčius, rinkliavas ir kitas įmokas, taip pat reguliariai daryti atskaitymus kaupti lėšas, kurios bus skiriamos namui atnaujinti. Kaip jau buvo minėta, šilumos priskyrimo bendrosioms reikmėms teisiniai pagrindai įtvirtinti Šilumos ūkio įstatyme, kurio 25 ir 29 straipsniuose įtvirtinta vartotojų pareiga mokėti už šilumos kiekio dalį pastato bendrojo naudojimo patalpoms šildyti ir pastato bendrosioms reikmėms.

19. Daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose vartotojai privalo atsiskaityti ne tik už butuose suvartotą šilumos kiekį, kuris nustatomas pagal individualius šilumos skaitiklius,

daliklius arba, tais atvejais, kai butuose neįrengti nei individualūs skaitikliai, nei dalikliai – pagal Komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-178 patvirtintas Šilumos paskirstymo vartotojams metodų rengimo ir taikymo taisyklės (toliau – ir Šilumos paskirstymo vartotojams taisyklės), bet ir už šilumos kiekio dalį bendrosioms reikmėms. Ši dalis tarp bendraturčių paskirstoma pagal nuosavybės dalį gyvenamajame name, nes pagal Civilinio kodekso 4.76 straipsnio nuostatas kiekvienas iš bendraturčių atsako tretiesiems asmenims pagal prievolės, susijusias su bendru daiktu (turtu), proporcingai savo daliai, taip pat privalo mokėti išlaidas jam išlaikyti. Pareiga išlaikyti name esančias bendrojo naudojimo patalpas ir proporcingai savo turto daliai apmokėti išlaidas bendrojo naudojimo daiktui išlaikyti bei prižiūrėti taikytina ir tiems butų savininkams, kurie yra atsijungę nuo bendros šildymo sistemos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-514/2004; 2012 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-229/2012; 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-248/2015). Apskaityti faktiškai suvartotą šilumos energijos kiekį bendrosioms reikmėms tais atvejais, kai pastate neįrengti individualūs šilumos skaitikliai, nėra įmanoma, todėl teisės aktai (Šilumos ūkio įstatymas, Aprašas) numato pastate suvartotos šilumos energijos kiekio paskirstymą vartotojams pagal Komisijos patvirtintus šilumos paskirstymo metodus. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Metodo Nr. 5 3.2 papunktis numato galimybę nustatyti šilumos kiekį bendrosioms reikmėms pagal pastate energijos vartojimo audito duomenis, t. y. vartotojams siekiant nustatyti šilumos kiekio dalį bendrosioms reikmėms artimą faktiškai suvartojamam energijos kiekiui, pastato bendraturčiai turi galimybę atlikti energijos vartojimo auditą.

20. Dėl pareiškėjo argumentų, susijusių su teismų formuojamos praktikos nenuoseklumu, atsakovas pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-608/2013 buvo sprendžiamas klausimas, susijęs su teismų sprendimų prejudicine ir *res judicata* reikšme, o ne su šilumos paskirstymo daugiabučiame name teisingumu ir pareiga mokėti už bendrojo naudojimo patalpų šildymą (šilumos kiekį bendrosioms reikmėms). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje Nr. 3K-3-608/2013 nekėlė abejonių dėl mokėjimo už bendrojo naudojimo patalpų šildymą taikymo pagrįstumo bet, atsižvelgdamas į tai, kad tarp tų pačių šalių kilę ginčai jau buvo nagrinėjami teisme ir teismas ankstesniuose sprendimuose, kurie yra įsiteisėję ir šalims bei kitiems byloje dalyvavusiems asmenims įgyja prejudicinę galią, konstatavo, kad namo bendrojo naudojimo patalpos neapšildomos. Tokiame kontekste ir buvo pateiktas kasacinio teismo išaiškinimas, kuriuo vadovaujantis atsakovas šioje byloje neturėjo pareigos mokėti už šilumos kiekį bendrojo naudojimo patalpoms šildyti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė tik dėl byloje Nr. 3K-3-608/2013 dalyvavusių šalių teisių ir pareigų (t. y. pasisakė tik dėl konkrečioje byloje dalyvavusių atsakovų pareigos mokėti mokesčius už šilumos kiekį bendrosioms reikmėms).

21. Lietuvos Aukščiausiajam Teismui nagrinėjant civilinę bylą Nr. 3K-3-229/2012 ir civilinę bylą Nr. 3K-3-401-248/2015, kuriose buvo sprendžiamas klausimas dėl vartotojų pareigos mokėti už šilumos energijos kiekį bendrosioms reikmėms, nebuvo nustatyta, kad atsakovų atžvilgiu egzistuočių prejudiciniai faktai, nustatyti teismų sprendimais kitose civilinėse bylose, kuriose atsakovai dalyvavo, reikšmingi ginčo sprendimui civilinėse bylose Nr. 3K-3-229/2012 bei Nr. 3K-3-401-248/2015. Atsižvelgdami į tai, kad skiriasi civilinės bylos Nr. 3K-3-608/2013 ir civilinių bylų Nr. 3K-3-229/2012 bei Nr. 3K-3-401-248/2015 *ratio decidendi*, nėra pagrindo šių bylų pavyzdžiu spręsti apie kasacinio teismo formuojamos praktikos nenuoseklumą.

22. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, atsakovas nurodo, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuoja nuoseklią, aiškią ir darnią praktiką, sprenddamas ginčus dėl vartotojų pareigos mokėti už šilumos kiekį, suvartotą pastato bendrosioms reikmėms. Kartu atsakovas pažymėjo, jog bendrosios kompetencijos teismų praktika dėl vartotojų pareigos apmokėti už šilumos kiekį, suvartotą pastato bendrosioms reikmėms ir pastato bendrojo naudojimo patalpose, neturi jokios reikšmės vertinant Metodo Nr. 5 3.1 papunkčio atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, todėl prašymo argumentai, susiję su formuojama teismų praktika, teismo neturėtų būti vertinami.

k o n s t a t u o j a:

III.

23. Byloje yra tiriama, ar Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-184 patvirtinto Šilumos kiekio pastato naudingajam plotui šildyti ir bendrosioms reikmėms nustatymo bei paskirstymo metodo Nr. 5 (2017 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. O3E-231 redakcija) 3.1 papunktis neprieštarauja Šilumos ūkio įstatymo (2017 m. gegužės 2 d. įstatymo Nr. XIII-335 redakcija) 25 straipsnio 1 ir 2 dalims, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (2017 m. gruodžio 7 d. įstatymo Nr. XIII-850 redakcija) 6.317 straipsnio 1 daliai, 6.329 straipsnio 1 daliai ir 6.388 straipsnio 1 daliai.

24. Tiriamame Metodo Nr. 5 3.1 papunktyje numatyta, kad šilumos kiekio dalies pastato bendrosioms reikmėms priskyrimo koeficientas (k_{PB_r}) gali būti nustatomas vadovaujantis Metode Nr. 5 pateikta rekomendacija: kai pastato bendrojo naudojimo patalpose įrengti šildymo prietaisai – $k_{PB_r}=18\%$ (3.1.1 papunktis); kai pastate nėra bendrojo naudojimo patalpų arba bendrojo naudojimo patalpose šildymo prietaisai teisėtai neįrengti ar teisėtai demontuoti – $k_{PB_r}=10\%$ (3.1.2 papunktis).

IV.

25. Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta taisyklė, kad daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininkas apmoka jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, nesvarbu, koku būdu šildomos jam priklausančios patalpos. To paties straipsnio 2 dalyje numatyta, kad daugiabučio namo butų ir (ar) kitų patalpų savininkui netaikomas apmokėjimas už daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpų šildymą, kai šilumos tiekimas daugumos savininkų sutikimu bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas.

26. Aiškinant šių nuostatų prasmę pirmiausiai pažymėtina, kad Šilumos ūkio įstatyme yra įtvirtintas principas, jog už visą pastate sunaudotą šilumą apmoka to pastato vartotojai. Pagal Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 2 dalį, jeigu pastate yra daugiau kaip vienas šilumos vartotojas, visas pastate suvartotas šilumos kiekis paskirstomas (išdalijamas) vartotojams, o kiekvienas vartotojas moka už jam priskirtą šilumos kiekį. Šis principas įtvirtintas ir Šilumos ūkio įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje, kurioje nustatyta, kad į šilumos ar karšto vandens kainas negali būti įtraukiamos jokios sąnaudos, susijusios su pastatų vidaus šildymo (įskaitant ir šilumos punktus) ir karšto vandens sistemomis. Taigi, pagal Šilumos ūkio įstatyme įtvirtintą šilumos tiekimo kainodaros koncepciją pastate sunaudotos šilumos energijos apmokėjimo pareiga yra paskirstoma vartotojams tame pastate.

27. Šią pareigą vartotojai turi neatsižvelgiant į tai, koku būdu yra šildomos jų asmeninės patalpos, t. y. už šildymą, sunaudotą bendrosioms reikmėms, turi pareigą apmokėti ir vartotojai, kurie yra nutraukę šilumos tiekimo sutartį savo asmeninių patalpų šildymui (pvz., pasirinkus šildyti patalpas naudojant vartotojui tiekiamas dujas, elektrą ar kitu būdu). Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 dalyje yra numatyta, jog daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininko pareiga apmokėti jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti kyla nesvarbu, koku būdu šildomos jam priklausančios patalpos. Su šia nuostata taip pat yra susijęs to paties įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 1 punktą, pagal kurį, be kita ko, kai pakeičiamas ne viso pastato šildymo būdas, nuo statybos užbaigimo akto surašymo momento laikomos nutrauktomis to pastato butų ir kitų patalpų, kurių šildymo būdas pakeistas, savininkų ir šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjo sutartys, tačiau šių butų ir kitų patalpų savininkai, vadovaudamiesi Komisijos nustatytais metodais, šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjams kiekvieną mėnesį apmoka už jiems tenkančią pastato bendrosioms reikmėms sunaudotos šilumos dalį.

28. Taigi, Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnis turi būti aiškinamas sistemiškai ir negali būti suprantamas izoliuotai nuo likusių šio įstatymo nuostatų. Šio straipsnio 2 dalis, nurodanti, jog tam tikrais atvejais apmokėjimas už bendrojo naudojimo patalpų šildymą daugiabučio namo butų ir (ar) kitų patalpų savininkui netaikomas, negali būti suprantama, kaip atleidžianti nuo prievolės šilumos tiekėjui apmokėti už visą pastatui šildyti sunaudotą šilumą, kurios kiekis paprastai nustatomas pagal šilumos pirkimo-pardavimo vietoje įrengtų atsiskaitomųjų šilumos apskaitos prietaisų rodmenis. Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 2 dalis tik reglamentuoja, kaip apmokėjimas už visą pastate sunaudotą šilumą yra paskirstomas vartotojams tame pastate – kuri dalis laikoma sunaudota bendrosioms reikmėms ir kuri sunaudota asmeninių patalpų šildymui.

29. Komisijos įgaliojimai patvirtinti tiriamą Metodą Nr. 5 yra numatyti Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje, pagal kurią, jeigu pastate yra daugiau kaip vienas šilumos vartotojas, visas pastate suvartotas šilumos kiekis paskirstomas (išdalijamas) vartotojams, o kiekvienas vartotojas moka už jam priskirtą šilumos kiekį, išmatavus, įvertinus ar kitaip pagal Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos rekomenduojamus taikyti ar su ja suderintus metodus nustatčius, kokia visų vartotojų bendrai suvartoto šilumos kiekio dalis tenka tam šilumos vartotojui. Šių dalių matavimo, nustatymo ar įvertinimo metodą šilumos vartotojai pasirenka Civilinio kodekso nustatyta sprendimų priėmimo tvarka iš Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos rekomenduotų taikyti metodų. Kiti metodai gali būti taikomi tik suderinti su Valstybine kainų ir energetikos kontrolės komisija. Kol vartotojai pasirenka metodą, taikomas pastato šildymo ir karšto vandens sistemą bei įrengtus atsiskaitomuosius apskaitos prietaisus atitinkantis metodas.

30. Įgyvendindama šią diskreciją Komisija privalo vadovautis galiojančiais įstatymais, nepažeisti konstitucinių, bendrųjų teisės principų. Komisijai patvirtinus tokį pastate suvartoto šilumos kiekio paskirstymo vartotojams metodą, kuris neatitiktų aukštesnės galios teisės aktuose įtvirtintų normų ir principų, būtų pažeidžiami teisėtumo bei įstatymo viršenybės principai (žr. *inter alia* Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 13 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1432-858/2015).

31. Pastatuose, kuriuose yra daugiau negu vienas šilumos vartotojas, sunaudojama šiluma paprastai skirstoma į tą, kurią konkretus vartotojas naudoja savo valdomų asmeninio naudojimo patalpų tiesioginiam šildymui, ir tą, kuri sunaudojama bendrosioms reikmėms. Visam pastatui šildyti sunaudotas šilumos kiekis gali būti nustatomas pagal įvadinį šilumos apskaitos prietaisų rodmenis (pvz., vadovaujantis Šilumos paskirstymo vartotojams taisyklių 21 p. ir Komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-182 patvirtintu Šilumos pagal buitinių šilumos skaitiklių rodmenis paskirstymo metodu Nr. 3), o, jeigu jie neįrengti arba yra sugedę, kitais būdais, be kita ko, nurodytais Šilumos paskirstymo vartotojams taisyklių 22 punkte.

32. Komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-178 patvirtintų Šilumos paskirstymo vartotojams metodų rengimo ir taikymo taisyklių 8.1 papunktyje šilumos kiekis bendrosioms reikmėms apibrėžtas kaip šilumos, suvartojamos pastato bendrojo naudojimo patalpose ir pastato šildymo sistemos vamzdynuose pristatant šilumą nuo šilumos punkto iki vartotojų butų, kiekis. Pagal Metodo Nr. 5 2 punktą šilumos kiekis pastato bendrosioms reikmėms nustatomas padauginus šilumos kiekį visam pastatui šildyti su šilumos kiekio dalies pastato bendrosioms reikmėms priskyrimo koeficientu. Šis koeficientas procentine išraiška atspindi, kokia dalis visame pastate sunaudotos šilumos buvo sunaudota bendrosioms reikmėms.

33. Tiriamame 3.1 papunktyje yra nurodyti šilumos kiekio dalies pastato bendrosioms reikmėms priskyrimo koeficientai, kurie, esant nustatytoms sąlygoms, taikomi apskaičiuoti šilumos kiekį pastato bendrosioms reikmėms. Iš Metodo Nr. 5 1 punkte nurodytos jo taikymo srities, 3.2 ir 3.3 papunkčių turinio galima matyti, kad 3.1 papunktyje nustatyti koeficientai iš esmės yra skirti atvejams, kada turimi duomenys yra nepakankami nustatyti tikslų faktiškai bendrosioms reikmėms sunaudotos šilumos kiekį – tokiais atvejais, kol vartotojai neįgyvendina galimybės šį kiekį apskaičiuoti tiksliau, pagal Metodą Nr. 5 preziumuojama, kad bendrosioms reikmėms buvo sunaudoti šiame papunktyje nurodyti šilumos kiekiai.

34. Atsižvelgiant į pastato konstrukciją, kada šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose nutrauktas Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 2 dalies prasme, jose gali būti suvartojama šiluma, patenkanti iš šilumos tiekimo įrangos rūsiuose, šilumos punktuose iš vamzdynų, nuo kurių išyla pastato konstrukcijos ir tuo pačiu – asmeninio ir bendro naudojimo patalpos (žr., pvz. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. gegužės 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-229/2012, 2015 m. birželio 12 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-248/2015). Tokiais atvejais, kada, pavyzdžiui, butui šildyti sunaudota šiluma apskaitoma pagal jame įrengtus apskaitos prietaisus, leidžiančius matyti, kiek į butą patekęs karštas vanduo atvėso šio buto šildymo įrenginiuose, vartotojai, vis vien turi pareigą apmokėti likusią šilumą, kuri buvo sunaudota ne pastato asmeninėse patalpose (pvz., nustatant kiek karštas vanduo atvėso, cirkuliuodamas rūsiuose, šilumos punktuose ir pastato vamzdynuose) – taip pat ir tada, kai šilumos tiekimas į šildymo prietaisus bendro naudojimo patalpose yra nutrauktas.

35. Nagrinėjamoje byloje reikšminga tai, kad tiriamo Metodo Nr. 5 3.1 papunktyje nurodyti koeficientai yra tik prezumpciniai. Daugelyje pastatų asmeninių patalpų šildymui ir bendrosioms reikmėms sunaudotos šilumos kiekių santykis gali būti skirtingas. Šie skirtumai gali susiklostyti dėl pastato konstrukcijų skirtumų ir kitų įvairių priežasčių, iš kurių viena yra tai, kad šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas. Nors bendra viso pastato vartotojams išrašytų sąskaitų suma dėl to neviršytų jame faktiškai sunaudotos šilumos kiekio, tačiau tai gali lemti kitokią šilumos kainos paskirstymą tarp vartotojų tame pastate.

36. Vartotojai, siekiantys to išvengti, t. y., kad apskaičiuojant sunaudotą šilumą jų pastate asmeninių patalpų šildymui ir bendrosioms reikmėms sunaudotos šilumos kiekių santykis tiksliau atspindėtų faktinę padėtį, turi teisę priimti sprendimą nustatyti kitokius bendrosioms reikmėms sunaudotos šilumos koeficientus, negu yra numatyti Metodo Nr. 5 3.1 papunktyje.

37. Metodo Nr. 5 3.4 papunktyje yra įtvirtinta pastato butų ir (ar) kitų patalpų savininkų teisė priimti sprendimą šilumos kiekio dalies pastato bendrosioms reikmėms priskyrimo koeficientą nustatyti pagal Metodo Nr. 5 2 priedą (3.2 papunktis) arba vadovaujantis auditoriaus išvada (3.3 papunktis). Metodo Nr. 5 2 priede yra numatyta šilumos kiekio dalies bendrosioms reikmėms priskyrimo koeficiento apskaičiavimo formulė, kurioje atskirai gali būti įrašoma pastato bendrųjų patalpų (laiptinių, koridorių ir pan.) galia šildymui, kuri nustatoma sumuojant pastato šildymo sistemos projekte nurodytas bendrųjų patalpų galias šildymui. Metodo Nr. 5 3.3 papunktyje numatyta auditoriaus išvada rengiama, be kita ko, vadovaujantis Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. rugpjūčio 2 d. įsakymu Nr. 1-148 patvirtintu Energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams audito atlikimo tvarkos ir sąlygų ir energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams auditą atliekančių specialistų rengimo ir atestavimo tvarkos aprašu, kurio 90 punkte numatyta, jog audito atlikimas, be kita ko, grindžiamas naujausiais, išmatuotais ir galimais patikrinti duomenimis apie energijos sąnaudas ir elektros apkrovų charakteristikas; pateikiama išsamia informacija apie pastatų ar pastatų grupių, technologinių įrenginių ir technologinių procesų, įskaitant pervežimus, energijos sąnaudų charakteristikas.

38. Tikslesnė apskaita taip pat gali būti prieinama butuose įrengus butinius šilumos skaitiklius – Metodo Nr. 5 1.3 papunktyje nurodyta, kad jis taikomas, kada buitiniai šilumos skaitikliai įrengti mažiau kaip 50 proc. pastato butų ir (ar) kitų patalpų, prijungtų prie pastato bendrosios šildymo sistemos. Kada veikiantys buitiniai šilumos skaitikliai įrengti daugiau kaip 50 proc. pastato butų ir (ar) kitų patalpų, prijungtų prie pastato bendrosios šildymo sistemos, gali būti taikomas Komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-182 patvirtintas Šilumos pagal buitinių šilumos skaitiklių rodmenis paskirstymo metodas Nr. 3.

39. Vartotojai taip pat turi teisę vadovautis ne Metodu Nr. 5, o taikyti savo parengtą šilumos paskirstymo metodą, kuris tiksliau atitiktų jų pastato charakteristikas. Tokia teisė numatyta Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje, pagal kurią vartotojai gali taikyti kitus, ne Komisijos rekomenduotus, tik su ja suderintus, šilumos paskirstymo metodus. Ši teisė detalizuojama Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 132.5 papunkčiu, kuriame nustatyta, kad

vartotojai turi teisę kartu su kitais pastato, pastato butų ir kitų patalpų savininkais pasirinkti vieną iš Komisijos rekomenduojamų taikyti ar su ja suderintų šilumos paskirstymo butams ir kitoms patalpoms metodų arba parengti ir, suderinus su Komisija, taikyti metodą, atitinkantį esamus pastato bei pastato šildymo ir karšto vandens sistemos ypatumus.

40. Be to, kaip buvo minėta, tiriamu reguliavimu yra apibrėžiamas šilumos kiekis bendrosioms reikmėms (kuris apima šilumą, suvartojamą pastato bendrojo naudojimo patalpose ir pastato šildymo sistemos vamzdynuose pristatant šilumą nuo šilumos punkto iki vartotojų butų), o Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnis yra taikomas šilumos paskirstymui, kuri buvo suvartota tik daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, t. y. neapima tiriamu teisiniu reguliavimu reglamentuojamo pastato šildymo sistemos vamzdynuose sunaudotos šilumos paskirstymo. Šio straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininko pareiga apmokėti jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti. Aptariamo straipsnio 2 dalis taikoma siauresnėje srityje, t. y. kada daugumos savininkų sutikimu šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas – tokiu atveju daugiabučio namo butų ir (ar) kitų patalpų savininkui šio straipsnio 1 dalyje nurodytas apmokėjimas už daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpų šildymą netaikomas.

41. Metodo Nr. 5 3.1 papunkčio taikymas pastate, kuriame daugumos savininkų sutikimu šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas, yra suderinamas su Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu draudimu, kadangi taikant tiriamą papunktį pagal šį papunktį apmokestinimas yra taikomas už šilumą bendrosioms reikmėms, į kurią įeina ne tik bendrojo naudojimo patalpų šildymas, bet ir šiluma, suvartojama pastato šildymo sistemos vamzdynuose pristatant šilumą nuo šilumos punkto iki vartotojų butų. Kada šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas, apskaičiuojant vartotojui sąskaitą už šilumos tiekimą, pagal Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 2 dalį laikytina, kad Metodo Nr. 5 3.1 papunktyje nurodyti koeficientai atspindi tik šilumos kiekį, suvartotą pastato šildymo sistemos vamzdynuose pristatant ją nuo šilumos punkto iki vartotojų butų.

42. Taigi, pagal Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnį daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininkai privalo apmokėti už pastate sunaudotą šilumą, net ir tada, kai daugumos savininkų sutikimu šilumos tiekimas bendrojo naudojimo patalpose yra nutrauktas – tačiau tokiu atveju pagal Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 2 dalį apskaičiuojant vartotojui tenkančią šilumos kiekį, laikoma, kad visa šiluma buvo sunaudota asmeninio naudojimo patalpose bei pastato šildymo sistemos vamzdynuose pristatant šilumą nuo šilumos punkto iki vartotojo buto (bet ne pastato bendrojo naudojimo patalpose). Priešingai aiškinant Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnį būtų sukuriama privilegijuota padėtis daliai vartotojų (kurie nutraukė šilumos tiekimą bendrojo naudojimo patalpose) kitų šilumos vartotojų atžvilgiu, kadangi pirmiesiems skaičiuojant sąskaitą už šilumą būtų įtraukiamas ne visas pastate sunaudotos šilumos kiekis, o antriesiems – visas.

43. Įvertinus tai, kas išdėstyta, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnis Komisijai nedraudžia tvirtinant rekomenduojamus šilumos kiekio paskirstymo metodus tam tikrais atvejais nustatyti prezumpciją dėl bendrosioms reikmėms sunaudoto šilumos kiekio taip, kaip ji nustatyta tiriamame Metodo Nr. 5 3.1 papunktyje ir šis papunktis nesudaro prielaidų vartotojams taikyti apmokestinimą už šilumą, kuri nebuvo patiekta. Juo yra nustatoma Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininko pareigos apmokėti jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, įgyvendinimo tvarka.

44. Prašymas ištirti Metodo Nr. 5 3.1 papunkčio atitiktį Civilinio kodekso 6.317 straipsnio 1 daliai, 6.329 straipsnio 1 daliai ir 6.388 straipsnio 1 daliai pareiškime iš esmės grindžiamas abejone, ar Metodo Nr. 5 3.1 papunkčiu nėra nepagrįstai įsiterpiama į civilinius santykius ir ar vartotojai nėra įpareigojami apmokėti už šilumos energiją, kuri faktiškai nebuvo suvartota.

45. Civilinio kodekso 6.317 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pardavėjas privalo pagal pirkimo–pardavimo sutartį perduoti daiktus pirkėjui, t. y. jam valdyti nuosavybės (patikėjimo) teise, ir patvirtinti nuosavybės teisę į daiktus bei jų kokybę; pagal 6.329 straipsnio 1 dalį daiktų, kuriuos pardavėjas privalo perduoti pirkėjui, kiekis nustatomas pirkimo–pardavimo sutartyje svorio, kiekio, tūrio ar kitais matais arba pinigais. Sutarties sąlyga dėl daiktų kiekio gali būti šalių suderinta, numatant sutartyje tik kiekio nustatymo tvarką. Jeigu sutartis pradėta vykdyti, laikoma, kad ji sudaryta dėl tokio daiktų kiekio, kiek jų pirkėjas faktiškai priėmė. Šio kodekso 6.388 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad abonentas moka už faktiškai sunaudotą energijos kiekį pagal energijos apskaitos prietaisų rodmenis, jeigu sutartis nenustato ko kita.

46. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje, be kita ko, nustatyta, kad valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei; įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę; valstybė gina vartotojo interesus.

47. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva suponuoja *inter alia* sutarčių sudarymo laisvę, sąžiningos konkurencijos laisvę, ūkio subjektų lygiateisiškumą ir kt.; jos yra neatsiejamos nuo galimybės asmeniui, norinčiam užsiimti ūkine veikla arba, priešingai, ja nebeužsiimti, be dirbtinių kliūčių patekti į rinką ir iš jos pasitraukti (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. balandžio 29 d. nutarimai). Ūkinės veiklos laisvė nėra absoliuti, asmuo ja naudojasi laikydamasis tam tikrų privalomų reikalavimų, apribojimų; nustatomais apribojimais neleistina paneigti tokias esmines ūkinės veiklos laisvės nuostatas, kaip ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumas, sąžininga konkurencija; valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. rugsėjo 29 d., 2011 m. sausio 6 d., 2013 m. liepos 7 d. nutarimai).

48. Valstybės pareiga ginti vartotojų interesus suponuoja tai, kad teisės normomis turi būti nustatytos įvairios vartotojų interesų gynimo priemonės, kad valstybės institucijos turi kontroliuoti, kaip ūkio subjektai laikosi nustatytų reikalavimų, ir kt. (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. spalio 18 d. nutarimas). Tam tikros ūkinės veiklos sritys turi joms būdingą santykių specifiką, kuri *inter alia* gali suponuoti vartotojų teisių, interesų apsaugos ir gynimo santykių reguliavimo ypatumus tam tikrose ūkinės veiklos srityse; būtent ūkinės veiklos turinys, jos specifika, ypatumai tam tikrose ūkio srityse gali lemti specialaus vartotojų teisių, interesų apsaugos ir gynimo teisinių santykių reguliavimo būtinumą, poreikį tam tikroje ūkinės veiklos srityje; taigi vartotojų teisių, interesų apsaugos ir gynimo priemonės tam tikrose ūkinės veiklos srityse gali skirtis priklausomai nuo konkrečios ūkinės veiklos santykių specifikos (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d., 2015 m. spalio 29 d. nutarimai). Energetikos srityje vykdomos ūkinės veiklos – vartotojų aprūpinimo šilumos ir karšto vandens ištekliais – specifiką lemia *inter alia* viešuosius interesus atitinkanti būtinybė (kylanti *inter alia* iš Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimų) užtikrinti energijos vartojimo efektyvumą kaip priemonę siekti energetikos sistemos saugumo ir patikimumo ir mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. birželio 7 d. nutarimas).

49. Dėl šių ir kitų konstitucinių imperatyvų šilumos ūkio rinka Lietuvoje yra reguliuojama įstatymuose įtvirtintu kompleksiniu priemonių mechanizmu, iš kurių vienas yra Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnyje numatytas pavedimas Komisijai patvirtinti rekomenduojamus šilumos paskirstymo metodus. Šilumos ūkio įstatymo nuostatos yra *lex specialis* aptartų Civilinio kodekso nuostatų atžvilgiu ir todėl turi taikymo pirmenybę. Pagal Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 2 dalį, jeigu pastate yra daugiau kaip vienas šilumos

virtotojas, visas pastate suvartotas šilumos kiekis paskirstomas (išdalijamas) virtotojams, o kiekvienas virtotojas moka už jam priskirtą šilumos kiekį. Vadovaujantis Šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 dalimi daugiabučio namo buto ir (ar) kitų patalpų savininkas apmoka jam tenkančią dalį šilumos, suvartotos daugiabučio namo bendrojo naudojimo patalpoms šildyti ir pagal to paties įstatymo 32 straipsnio 2 dalį į šilumos ar karšto vandens kainas negali būti įtraukiamos jokios sąnaudos, susijusios su pastatų vidaus šildymo (įskaitant ir šilumos punktus) ir karšto vandens sistemomis.

50. Pagal šias Civilinio kodekso ir Šilumos ūkio įstatymo nuostatas virtotojai privalo apmokėti už šilumą, kuri buvo sunaudota pastato bendrosioms reikmėms ir Komisija yra įgaliota patvirtinti jos apskaičiavimo metodus. Remiantis pirmiau išdėstytais argumentais šiame sprendime jau konstatuota, kad tiriamu Metodo Nr. 5 3.1 papunkčiu nėra sudaroma prielaidų iš virtotojo reikalauti apmokėti už daugiau šilumos, negu buvo sunaudota pastatui šildyti.

51. Tokiu reguliavimu, be kita ko, yra įgyvendinami ir bendrosios dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimo principai. Pagal Civilinio kodekso 4.82 straipsnio 1 dalį butų ir kitų patalpų savininkams bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso namo bendro naudojimo patalpos, pagrindinės namo konstrukcijos, bendrojo naudojimo mechaninė, elektros, sanitarinė–techninė ir kitokia įranga. To paties straipsnio 3 dalyje numatyta, kad butų ir kitų patalpų savininkai privalo proporcingai savo daliai apmokėti išlaidas namui (statiniui) išlaikyti ir išsaugoti, įstatymuose nustatyta tvarka mokėti mokesčius, rinkliavas ir kitas įmokas. Pagal Šilumos ūkio įstatymo 12 straipsnio 2 dalį, 25 straipsnio 1 dalį, 29 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 32 straipsnio 2 dalį šiluma, sunaudota bendroms reikmėms, t. y. šildyti pastato dalis, kurios paprastai patalpų savininkams priklauso bendrosios dalinės nuosavybės teise, todėl laikytina virtotojams šiame pastate patiekta šiluma.

52. Civilinio kodekso 6.385 straipsnio 1 dalis ir 6.388 straipsnio 1 dalis nurodo, kad faktiškai sunaudotas energijos kiekis nustatomas pagal energijos apskaitos prietaisų rodmenis, jeigu sutartis nenustato ko kita. Metodo Nr. 5 3.1 papunktis yra taikomas tais atvejais, kada pastate nėra įrengti energijos apskaitos prietaisai, rodantys išsamius duomenis apie tai, kokia dalis šilumos buvo sunaudota bendrosioms reikmėms ir kokia – asmeninio naudojimo patalpų šildymui. Tiriama Metodo Nr. 5 nuostata taikoma tais atvejais, kada buitiniai šilumos skaitikliai įrengti mažiau kaip 50 proc. pastato butų ir (ar) kitų patalpų, prijungtų prie pastato bendrosios šildymo sistemos. Tokiais atvejais energijos apskaitos prietaisų rodmenys nepakankami tiksliai nustatyti faktiškai bendroms reikmėms sunaudotą šilumos kiekį, todėl Komisija pagrįstai tiriamomis nuostatomis apibrėžė prezumpcijas dėl bendrosioms reikmėms sunaudoto šilumos kiekio, kurias Civilinio kodekso 6.388 straipsnio 1 dalis leidžia nustatyti sutartyse dėl šilumos energijos tiekimo.

53. Be to, kaip minėta, virtotojai turi teisę pasirinkti kitą šilumos paskirstymo būdą parengdami savo šilumos paskirstymo metodą ar pasirinkdami Metodo Nr. 5 3.2, 3.3 papunkčiuose nurodytus būdus.

54. Remiantis šiais ir šio sprendimo dalyje dėl tiriamo teisinio reguliavimo atitikties Šilumos ūkio įstatymo nuostatomis išdėstytais argumentais, konstatuotina, kad patvirtindama Metodo Nr. 5 3.1 papunktį Komisija nepažeidė Civilinio kodekso 6.317 straipsnio 1 dalies, 6.329 straipsnio 1 dalies ir 6.388 straipsnio 1 dalies nuostatų.

VI.

55. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, išplėstinė teisėjų kolegija daro išvadą, kad Metodo Nr. 5 3.1 papunktis neprieštarauja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 25 straipsnio 1 ir 2 dalims, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.317 straipsnio 1 daliai, 6.329 straipsnio 1 daliai ir 6.388 straipsnio 1 daliai.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnio 1 dalies 1 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pripažinti, kad Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2016 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. O3-184 patvirtinto Šilumos kiekio pastato naudingajam plotui šildyti ir bendrosioms reikmėms nustatymo bei paskirstymo metodo Nr. 5 (2017 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. O3E-231 redakcija) 3.1 papunktis neprieštarauja Šilumos ūkio įstatymo (2017 m. gegužės 2 d. įstatymo Nr. XIII-335 redakcija) 25 straipsnio 1 ir 2 dalims, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (2017 m. gruodžio 7 d. įstatymo Nr. XIII-850 redakcija) 6.317 straipsnio 1 daliai, 6.329 straipsnio 1 daliai ir 6.388 straipsnio 1 daliai.

Sprendimas neskundžiamas.

Teisėjai

Laimutis Alechnavičius

Ramūnas Gadliauskas

Irmantas Jarukaitis

Ramutė Ruškytė

Skirgailė Žalimienė